

Wypadkowość oraz znaczenie oceny ryzyka zawodowego na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego

Accident risk and the importance of occupational risk assessment as a truck driver

Magdalena Górka¹

¹ student, Wydział Zarządzania, Politechnika Częstochowska, Al. Armii Krajowej 19B, 42-200 Częstochowa, magdagorska135@gmail.com

Streszczenie: Temat jaki został poruszony w artykule odnosi się do wypadkowości oraz znaczenie oceny ryzyka zawodowego na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego. Stanowisko kierowcy jest dość nieprzewidywalne pod względem sytuacji jakie mogą się wydarzyć. Wiąże się to z dużą odpowiedzialnością kierowcy, którą bierze za siebie jak i za inne osoby z którymi ma okazje współpracować. Ocena ryzyka jest ważnym elementem, który wpisuje się w stanowisko pracy. Pozwala pokazać na jakie aspekty pracy osoba na danym stanowisku musi najbardziej uważać aby nie zrobić sobie jak i innym krzywdy.

Abstract: The topic discussed in the article relates to the accident rate and the importance of risk assessment in the position of a truck driver. The driving position is quite unpredictable in terms of the situations that can happen. This is connected with the driver's great responsibility, which he takes for himself and for other people with whom he has the opportunity to cooperate. Risk assessment is an important element that fits in with the workplace. It allows you to show what aspects of work a person in a given position must be most careful about in order not to hurt themselves or others.

Słowa kluczowe: wypadkowość, świadomość, bezpieczeństwo, ocena ryzyka

Key words: accident rate, awareness, safety, risk assessment

1. Wstęp

Wzrost liczby pojazdów oraz położenie Polski pośród szlaków transportowych wiąże się z tym, że stan i postrzeganie bezpieczeństwa na Polskich drogach w ostatnich latach trochę się pogorszył. Wzrosło prawdopodobieństwo wystąpienia kolizji oraz wypadku drogowego.

Kolizja drogowa- zdarzenie drogowe niosące za sobą tylko starty materialne.

Wypadek drogowy- jest to zdarzenie drogowe niosące za sobą straty materialne, ale również pociągnęło za sobą ofiary w ludziach, w tym także u sprawcy zdarzenia bez względu na sposób zakończenia sprawy [1].

W transporcie drogowym wypadki są nieuniknione. Wypadki nie biorą się same z siebie, a głównym czynnikiem mającym wpływ na to czy na drogach jest bezpiecznie jest człowiek.

Instytut Transportu Drogowego jest to instytucja prowadząca i koordynująca badania naukowe i prace w dziedzinie transportu samochodowego.

Wbrew pozorom duże zagrożenie na drodze stanowi źle umieszczony lub źle zabezpieczony towar jaki przewozi kierowca. Może to doprowadzić do kolizji lub wypadku. Stosunkowo najczęściej do takich sytuacji dochodzi na zakrętach, nierównej nawierzchni drogi. Złe ułożenie lub zabezpieczenie towaru powoduje przemieszczenie środka ciężkości.

Podstawową czynnością jaką musi wykonać pracodawca jeśli pracownik zostanie poszkodowany jest ustalenie czy zdarzenie określone jest jako wypadek przy pracy czy jako wypadek na równi z wypadkiem przy pracy. Wypadek na równi z wypadkiem przy pracy traktuje się wypadek, któremu uległ pracownik w trakcie podróży służbowej w okolicznościach innych niż te, które zostały określone w definicji wypadku przy pracy, w związku ze szkoleniem w zakresie samoobrony, lub przy wypełnianiu zadań zleconych przez organizację związkową, które działają u pracodawcy.[2]

Do czynności związanych z czasem pracy kierowcy należą te, które są objęte w ustawie o czasie pracy kierowcy. Są to:

- prowadzenie pojazdu,
- czynności spedycyjne i administracyjne,
- czynności załadunkowo- rozładunkowe,
- utrzymanie pojazdy w należytej czynności,
- nadzór oraz pomoc wsiadającym i wysiadającym,
- przerwy jakie kierowca musi odbyć.

W dzisiejszych czasach firmy produkujące samochody ciężarowe wprowadzają nowoczesne systemy bezpieczeństwa w swoich samochodach. Kolejną przyczyną jeśli chodzi o wypadki na drogach jest niedostosowanie odpowiedniej odległości od samochodów. W samochodach już często spotykane są ułatwienia dla kierowców. Systemy odciążające polegają między innymi na kontroli odległości jak jest przed samochodem poprzedzającym, a w razie za dużego prawdopodobieństwa wypadkowego samochód sam zwalnia. Jednak

wszystkie nowoczesne rozwiązania i pomoce nie zastąpią trzeźwego myślenia kierowcy.

Praca na magazynie wymaga również skupienia, odpowiedniej wytrzymałości fizycznej jak dobrej koordynacji ruchowej. Wszelkie sytuacje niebezpieczne lub przyczyniając się do powstania wypadku przy pracy spowodowane są rutą lub zwyczajnie niedopilnowaniem. W przypadku kierowców wykonywujących sobie samemu rozładunek lub załadunek przyczynami wypadku zazwyczaj są brak wiedzy odnośnie sprzętu, zmęczenie kierowcy lub chęć szybkiego wykonania pracy.

Statystycznie na magazynach najczęstszymi wypadkami są te, w których występują obrażenia związane z kończynami dolnymi lub górnymi u człowieka, a są spowodowane:

- nieprawidłową obsługą urządzeń, co wiąże się z potraceniami lub co gorsza z poważnymi obrażeniami zdrowia człowieka; niedoświadczeni pracownicy, którzy mieli małą styczność z sprzętem magazynowym (wózki widłowe) i nie wiedzą jaka mogą mieć siłę,
- szybkim tempem pracy, wiąże się to z chęcią szybkiego skończenia pracy lub też „podkręcaniem” tempa przez osoby kierujące daną strefą magazynową, przez co pracownicy lub kierowcy nie mogą sprostać zadaniom i robią zadania szybciej ale nie oznacza to, że bezpieczniej,
- niesprawnymi urządzeniami technicznymi, które nie są odpowiednio serwisowane i kontrolowane mogą doprowadzić do niebezpiecznych sytuacji,
- korzystaniem przez kierowców z dźwiga ręcznego, do korzystania niego należy użyć siły, aby z niego móc korzystać,
- nieprawidłowym ułożeniem towarów na magazynie.

Wypadki lub sytuacje potencjalnie wypadkowe do których dochodzi podczas prac załadunkowo- rozładunkowych:

- poślizgnięcia i potknięcia na drogach wewnętrznych,
- bóle pleców oraz dyskomfort mięśniowy,
- urazy rąk, nóg,
- ogólne urazy ciała,
- złamania,
- skaleczenia,
- porażenie prądem elektrycznym [3]

W branż transportowej pod uwagę bardzo zwracana jest uwaga na bezpieczeństwo, ponieważ ma ono kluczowy wpływ na wypełnianie codziennych prac. Każdy zatrudniony pracownik przed rozpoczęciem pracy powinien przejść badania lekarskie. Ważnym zaświadczeniem jest to uzyskane przez lekarza okulistę. Praca ta jest podejmowana w różnych porach dnia, dlatego okuliści badają sprawność widzenia zmiernego, to znaczy wrażliwość na kontrast oraz zjawisko olśnienia. Następną bardzo ważną kwestią jest przystąpienie do badań psychologicznych. Podczas tych badań sprawdzana jest odporność kierowcy na stres, sprawność intelektualna i psychometryczna. Przystępując do badań psychologicznych pracownik zbadany jest również pod kątem radzenia sobie w problematycznych sytuacjach. Jeśli kierowca przejdzie testy pozytywnie czekają go również badania okresowe powtarzane, co 3 lub 5 lat-, jeśli nie ukończył 60. roku życia to badania okresowe muszą odbywać się, co 5 lat, a po ukończeniu tego wieku badania być powtarzane, co 30 miesięcy. Jedynym wyjątkiem od tej reguły jest to, gdy pracownik przebywa dłużej niż 30 dni na zwolnieniu lekarskim to w takiej sytuacji musi się wstawić na badania, które zweryfikują jego stan zdrowia i to czy nie utracił zdolności do wykonywania zawodu. Każdy pracownik zanim przystąpi do pracy powinien również mieć ukończone odpowiednie kwalifikacje potwierdzone odpowiednimi

dokumentami, jak i powinien być zaznajomiony z zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy. Wyjątkiem są pracownicy, którzy zatrudnieni są do przewozu materiałów niebezpiecznych. Ze względu na właściwości takich substancji, kierowca musi mieć odnawiane szkolenia okresowe, co najmniej raz w roku. Pracodawca ma obowiązek zorganizowania szkolenia wstępnego jak i okresowego dla wszystkich swoich pracowników, a jednocześnie nie może dopuścić pracownika, który nie przeszedł odpowiednio dostosowanego szkolenia stanowiskowego.

Instruktarz stanowiskowy „powinien zapewnić uczestnikom szkolenia zapoznanie się z czynnikami środowiska pracy występującymi na ich stanowiskach pracy i ryzykiem zawodowym związanym z wykonywaną pracą, sposobami ochrony przed zagrożeniami, jakie mogą powodować te czynniki oraz metodami bezpiecznego wykonywania pracy na tych stanowiskach”. Osobami uprawnionymi do przeprowadzenia instruktora stanowiskowego muszą mieć odpowiednie uprawnienia i doświadczenie zawodowe oraz szkolenie w zakresie udzielania nauki prac danym stanowisku. Taką osobę wyznacza pracodawca i jest to osoba kierująca grupą pracowników lub może to być sam pracodawca.

Sposób realizacji planu instruktora stanowiskowego powinien zależeć od tego, na jakim etapie zawodowym jest pracownik. Pod uwagę powinien być wzięty straż pracy pracownika jak i jego predyspozycje zawodowe oraz ilość zagrożeń, jakie występują na stanowisku pracy. Instruktarz musi trwać, co najmniej 8 godzin, a w razie zmian technologicznych lub organizacyjnych na stanowisku pracy instruktora powinien być powtórzony.

Na wysoką, jakość pracy zawodowego kierowcy nie tylko wpływa umiejętność radzenia sobie ze stresem, wyobraźnia, dobra znajomość trasy, czy dobra umiejętność radzenia sobie ze stresem, ale również znajomość specjalistycznych zagadnień. Taką wiedzę pomagają uzupełnić szkolenia BHP.

Szkolenie powinno zostać zakończone zaliczeniem najczęściej w formie testu, a wszystkie karty z odpowiedziami powinny być dołączone do dokumentacji związanej ze szkoleniem.

W dzisiejszych czasach dużo możliwości daje Internet. Wiele firm prowadzi szkolenia w tak zwanym systemie zdalnym- e- learning. Jest to bardzo wygodna i dostępna dla wszystkich alternatywa dla doszkolenia i przypomnienia już znanych informacji. Biorąc udział w takiej formie szkoleń, zazwyczaj należy po zakończeniu nauki rozwiązać egzamin.

Ryzyko zawodowe wpisane jest w każdy zawód, niezależnie czy praca jest fizyczna czy umysłowa. Ryzyko zawodowe jest to prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych sytuacji występujących w trakcie wykonywania pracy, które powodują straty, które szczególnie związane są z wystąpieniem niekorzystnych skutków związanych ze zdrowiem pracownika w wyniku zagrożeń wpisujących się w zawód, występujących w środowisku pracy lub związanych ze sposobem wykonywania pracy. Każdy pracodawca zobowiązany jest do:

- przeprowadzenia oceny ryzyka związanego z niebezpieczeństwami występującymi na stanowisku oraz jeśli to możliwe likwidacje tych niebezpieczeństw u źródła
- poinformowania wszystkich swoich pracowników o ryzyku, jakie występuje na stanowisku
- zapewnienia organizacji stanowisk pracy jak i samej pracy w taki sposób, aby nie zagrażała pracownikom (wypadki przy pracy, czynniki uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia)
- wskazania środków profilaktycznych zmniejszających ryzyko wystąpienia sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu pracownika
- tałego instruowania pracowników odnośnie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowisku

- jeśli jest to możliwe zastępowania niebezpiecznych urządzeń, środków chemicznych lub technologii tymi, które są bezpieczne lub mniej zagrażający życiu człowieka
- dostosowania warunków pracy do możliwości pracownika, szczególnie poprzez odpowiedni dobór narzędzi pracy.

Przeprowadzenie oceny ryzyka zawodowego na stanowisku kierowcy zawodowego wiąże się z dokładnym oszacowaniem, jakie w środowisku pracy może wystąpić prawdopodobieństwem tego, że ktoś ulegnie wypadkowi lub zachoruje lub wyrządzi sobie lub komuś innemu krzywdę. Podczas przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego można określić wszystkie zagrożenia, jakie występują na stanowisku czy skorzystano z odpowiednich środków zapobiegających lub eliminujących zagrożenia. Jest to najprostsza metoda, aby poznać dobrze stanowisko pracy.

Dobrze przeprowadzona i aktualizowana ocena ryzyka zawodowego pozwala na stworzenie przedsiębiorstwa, w którym panują bezpieczne warunki pracy.

Ocenę ryzyka zawodowego przeprowadza się w możliwie jak najprostszy sposób. Jedną z takich metod jest Metoda Risk Score. Jest to najpopularniejszy przyrząd do oceny ryzyka na stanowisku pracy. Jest ona najczęściej używana ze względu na swoje możliwości uzyskania jakościowego jak i skalowanego współczynnika ryzyka zawodowego. W tej metodzie ryzyko szacuje się na podstawie wzoru:

$$R = S \times E \times P \quad (1)$$

Gdzie:

R- Oszacowana wartość ryzyka zawodowego

S- Skutek, strata

E- Ekspozycja na zagrożenie

P- Prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia

Po dokładnym opracowaniu parametrów P,E,S należy oszacować ryzyko, jakie wiąże się z poszczególnym zagrożeniem, a następnie przyporządkować je do odpowiedniej kategorii:

- ryzyko akceptowalne występuje wtedy, kiedy wartość ryzyka nie przekracza 20, ale sugeruje kontrolowanie zagrożeń w stałych odstępach czasowych, nie jest konieczne wprowadzanie działań profilaktycznych
- ryzyko małe występuje w momencie, kiedy wartość ryzyka nie przekracza 70 ale jest wyższa od 20, w takim przypadku potrzebna jest stała kontrola czynników zwiększających ryzyko w pracy, jednak nie jest konieczne podejmowanie działań profilaktycznych
- ryzyko istotne występuje wtedy, gdy wartość ryzyka jest większa, od 70 ale nie przekracza 200, w takim przypadku konieczna jest kontrola, a jednocześnie potrzebne jest zastosowanie się działań profilaktycznych, w celu zminimalizowania ryzyka do poziomu akceptowalnego
- ryzyko duże występuje wtedy, gdy wartość ryzyka jest większa, od 200 ale nie przekracza 400, konieczna jest wtedy bardzo szybka reakcja ze strony pracodawcy, aby zmniejszyć ryzyko i poprawić warunki pracy

ryzyko bardzo duże jest wtedy, gdy wartość obliczonego ryzyka przekroczy 400, w takim przypadku konieczne jest natychmiastowe przerwanie pracy przez pracowników. [4]

Ocena ryzyka na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego pokazuje, że istnieją zagrożenia, które obniżają bezpieczeństwo na stanowisku pracy. Do najbardziej istotnych zagrożeń, przez które pracownik może poczuć się niebezpiecznie jest wypadek lub kolizja drogowa. Pracodawca musi podjąć działania profilaktyczne, aby zmniejszyć ryzyko do poziomu akceptowalnego między innymi poprzez: prowadzenie kontroli stanu technicznego pojazdu, przeprowadzenie częstych rozmów z pracownikami odnośnie brawurowej

jazdy czy też przestrzegania czasu pracy. Każdy kierowca musi wiedzieć o tym, że nie jest wskazane korzystanie z używek, alkoholu, czy też korzystanie z leków uspakajających będąc w czasie pracy. Występują również czynniki przypisane do kategorii małego ryzyka, które wystarczy mieć na uwadze, aby z czasem nikomu nic się nie stało.

4. Podsumowanie

Transport w Polsce cały czas się rozwija. Stale powstają nowe ścieżki komunikacyjne jak i nowe strefy przemysłowe. Sam rozwój transportu odgrywa bardzo ważną rolę w szczególności dla gospodarki krajowej. Jednak wiąże się on z powiększeniem listy zagrożeń jakie cychają na zawodowego kierowcę w trakcie wykonywanej pracy. Ocena ryzyka zawodowego jest istotnym elementem w każdym przedsiębiorstwie. Jest to zbiór najbardziej prawdopodobnych zdarzeń, które mogą wystąpić na danym stanowisku. Pracownik który zapozna się z taką listą, ma większą świadomość co może go spotkać podczas wykonywania pracy. W zawód kierowcy zawodowego stosunkowo wpisane jest wiele zagrożeń, które mogą prowadzić do pogorszenia stanu zdrowia jak, a w najgorszym przypadku do utraty życia.

Literatura

- [1] S. Tomaszewska, F. Tomaszewski, „Analiza statystyczna wypadków kolejowych i drogowych oraz ich kosztów”, Prace naukowe Politechniki Warszawskiej, 2017, str. 467-468.
- [2] Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, Dz.U. 2017 poz. 1773.
- [3] P. Szklarzyk, D. Klimecka-Tatar, D. Kleszcz, „Obowiązki prawne i systemowe w ocenie ryzyka zawodowego jako element zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i higieny pracy”, 2016, str. 144
- [4] D. Wojtyto, M. Knapieński, M. Pałęga „Identyfikacja zagrożeń w środowisku pracy oraz ocena ryzyka zawodowego kierowcy samochodu ciężarowego” str. 660-661.